

NERV

Prag, oktobra 2009.

Smena straže pred dvorcem. Pocrveneli nosevi mladih gardista. Bele rukavice, beli pokockani prostor na kojem stoje. Ledeni vetar miriše na prerani sneg. Pogled s citadele; otvaraju se crveni krovovi i terase, vinogradi s lozom koja se provlači kao zmija. Sveže zelena još. A sneg samo što nije zasuo.

U svaki grad treba doći u satima pred sneg. Izaćiće tada sve lualice, bezjaci i jurodivi. Sneg će ih namamiti; nemušti poziv iz visina. Ovde, ipak, u šetnji kaldrmisanim ulicama, izmiledi su turisti, mnogobrojni, nezaustavljivi i neumorni pred ledenim talasima vetra koji prodire u kosti.

Jer, Prag je pomama.

Prag je zagonetka.

Nerv.

A kako ga osetiti?

Hladni Hradčani.

Kitnjasta, nezagrejana katedrala kao spas od vetra.

Karlov most ispod kojeg klizi olovna voda. Kolonije ptica i belezi vremena na njegovim stubovima u potamnelom kamenu izazivaju priču, kao tajne.

Zvonici starog grada zapleteni u mrke krpe oblaka.

Ljupke, krcate suvenirnice osvetljene neonom u sumraku.

Dovikivanje kočijaša na trgu, zvuk kopita po kaldrmi. Plavobeli pokrivači na konjskim telima.

Vruće, prženo testo u obliku spirale. Miris vanilin šećera i *Hard rock kaffe*, Elvisova gitara i jaka kafa.

Večernji zrak sunca koji se kao zabunom iznenada pojavljuje i pada na astronomski sat na kuli. Da li se to Tiho De Brahe, slavni renesansni astronom sahranjen u Bohemiji, pojavljuje sa svojih tačno izbrojanih planeta i sazvežđa, tek da namigne turistima?

Vltava. Vožnja brodićem uz čaj, nedovoljno zaslađene krofne i uz obaveznu Smetaninu *Vltavu* sa muzičkog uređaja.

Ptice ispod mosta kao nemi stražari na gredama. Patke. Labudovi.

Titravi obrisi zgrada sa *Male strane* na vodi. Po staklima klize kapi kiše, koja se negde, pri kraju plovidbe, rascvetava u sneg.

Noć. Stara pivnica. Titraj mnogobrojnih, upaljenih sveća. Zemljani pod. Gulaš. Besmislena nazdravljanja.

Jevrejski muzej u prepodnevnom satima, sutradan. Skupocene svilene kipe u *gift shopu*. Prefinjeno posuđe u staklenim vitrinama. Slike.

Staro jevrejsko groblje. Bilo bi dobro potražiti grob pravednog Davida Gansa sa oznakom gusana na ploči. Ili Rabi Leva čiji homunkulus beše *Golem*, div zastrašujuće, destruktivne snage.

Kunstammer, opsesivno sakupljano blago kralja Rudolfa II, kojim je ovaj lečio svoju duboku depresiju i strah od samoće i umiranja.

Direrovu sliku *Praznik ružinog drveta* koja je nošena od Venecije, preko Alpa, u drvenoj kutiji, sve do Hradčana, da bi i ona ušla u ovu zbirku, s Bogorodicom i Hristom-detetom u njenom naručju.

Čudesna rešenja Arčiboldovih slika sa voćem, cvećem, žitaricama i povrćem, koji je, kao deo razasute zbirke, utočište našao u Beču, za razliku od drugih slika, silnog zlata i dragulja koji su se raspršili i nestali poput ptica.

I onda – Kafkin muzej!

Komadić mraka u koji se ulazi, dok vas prati pogled mladog Kafke sa ogromne fotografije pored vrata.

Odbijam slušalice koje bi me uz priču, provele kroz prostor. Mog jezika među ponuđenima nema, ruski ne znam, a engleski mi je sasvim neprikladan za mračne srednje zemlje i za Istok, gde se patnja nekako uvek podrazumevala kao mladež na koži ili kao boja očiju. Svejedno. Pa, stupam u unutrašnjost u tišini. Sve prostorije su čudno osvetljene; sličnim, oštrim svetlima koja samo podcrtavaju mrak i osećaj klaustrrofobije.

Ovde postoje samo tri boje.

Crna kao mrak. Bela kao mrak. I boja starinskih fotografija, crno belih ali ispranih i izbledelih. (Sepija vremena.)

Ovde dihotomiju i distopiju sveta prate samo prigušeni koraci ućutalih posetilaca.

Ogromne fotografije Praga iz Kafkinog vremena leluju na belim zavesama, projektovane s aparata. Isti zvonici i ulice kao napolju, ali njima prolaze starinski tramvaji i drugačije odeveni ljudi. Duh vremena na

zavesama, u svetu koji drhturi u svojoj odsutnosti, ali ima dubinu, i ima neko svetlo.

U muzeju nema prirodnog svetla i nema prozora. Pravi kafkijanski prostor. (U jednom trenutku ugledam prozor, ali njegovo okno je pažljivo prekriveno i zalepljeno crnim papirom). Ni tračak dana da uđe.

Ovde je unutrašnjost istorije.

Unutrašnjost književnosti.

Ovde je nerv!

Ovde, gde se pokazuje nevidljivo. Ovde, gde se ukazuje da je nešto skriveno, nešto što je Kafka osetio mnogo, mnogo pre svake najave da će doći, nešto što je on naslutio kroz neprozirnu tamu, kao odraz u čarobnoj vodi koja daje sliku budućnosti.

Iza sveta fotografija iz Kafkinog detinjstva i fotografija sveta u kojem je živeo, i sveta iz njegovih knjiga, vladaju mrak i tišina. Slutnja. Priviđenja.

Pričini mi se u trenu da čujem piskavi glas svoje profesorke književnosti kako detaljno analizira Kafkinu pripovetku *Čovek u futroli*, pokušavajući da nama, usijanim, gimnazijskim glavama približi pojam skučenosti života čoveka iz futrole, iz ovog dela sveta gde je sklonost ka melanholiji srednje slovo u imenu. Rigidnost pristajanja na optužbe, na nasilan i groteskni svet, kao datost ovog života. Bila je dosadna i temeljita moja profesorka, ali hvala joj što mi sad u ovom muzeju nisu potrebne slušalice, mislim s nežnošću, dok se tamnim stepeništem penjem na najviši nivo, s čudnim osećanjem kako se zapravo ne penjem, nego silazim u mrak.

I tek tada, ostajem bez daha.

Ulazim u prostoriju koja je sva u fijokama! Od poda do plafona, svi zidovi su sačinjeni od fijoka! Tu je i jedan sto (ili dva) sa istovetnim fijokama. Nekoliko njih je poluotvoreno da se vide kartoni u njima. Dosijea! Iz tih fijoka dopiru neka jadna svetla; cela crna soba obasjana je s tih nekoliko žižaka iz fijoka!

Osećaj potpune paralisnosti i gušenje u grlu. Jeza.

U trenu, imam strašnu potrebu da se okrenem i da pobeegnem odatle, a onda stajem ipak, mislim, ovo je samo instalacija. I stupam među fijoke!

Naravno, to je *Proces*.

Kartoteka neke policije; kosmičke, zemaljske, književne... svejedno je.

To jeste.

Proces je oblik života, potvrda o stalnom prisustvu zla, koje uvek počinje bezazleno kao „mesečina koja svojim mirnim i prirodnim sjajem nije svojstvena nijednoj drugoj svetlosti“.*

Svako ko je osetio taj početak, zapravo slutnju početka zla, provlaćći se kroz Kafkine redove ili kroz stvarnost samu, svako ko je osetio makar i senku pristajanja umesto otpora – ne može nikad više biti civil u svetu ljudi.

I zato mi je Prag – uvek Kafka!

Tu je nerv iz dubine. Nemušti krik.

Munk, Man, Orvel, Kiš... Kafka! Prva obaveza svake umetnosti jeste da oseti vetar pre svih, i nešto više. Da ga učini vidljivim, upozoravajući i na njegovu lepotu.

* Citat iz knjige *Proces*

SADRŽAJ

Nerv	7
Česma	12
Prvi maj od čipke i kamena	17
Dopisnice iz Nemačke	21
Igra istine	24
Ogaravljeni anđeo	27
Vermerova vrata	30
Dopisnice iz Pariza	35
<i>Sada je moja odluka da postanem slikar</i>	47
Rečenica o jeziku	54
Mefistovi prsti	59
Dopisnice iz Beča	66
U Brižu	73
Zaboravljene naočare	78
Dopisnice	85
O čudovištima	96
Dopisnice iz Mađarske	105
Priča o dahu	111
Jedina	117
Nadmenost snova	124
Dopisnice iz Grčke	131

Monmartr u Beču	144
Balaton	149
Dopisnice iz Italije i Švajcarske	157
Gledati drugog	166
La ragazza con l'orecchino di perla	173
Vienna	179
Dopisnice iz Segedina	185
Ogromnost detinjstva	190